

УДК: 347.44

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.30>

ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА НА НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА НЕОБХІДНІСТЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ ДОГОВІРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Коваленко І.А.,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри приватного та публічного права
Київського Національного університету технологій та дизайну
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7595-777X>
e-mail: ilchenkoin@ukr.net

Коваленко І.А. Вплив європейського права на національне законодавство та необхідність гармонізації договірному права України.

Практична реалізація гармонізації законодавства України з європейським правом включає узгодження законодавчих актів, впровадження європейських стандартів, інституційні реформи, інформаційну кампанію та освіту, міжнародну співпрацю, створення спеціалізованих органів, посилення юридичної освіти та навчання, моніторинг та оцінку впровадження. Практична реалізація гармонізації сприяє створенню консистентної та сучасної правової системи, забезпечує захист прав громадян, сприяє економічному розвитку та сприяє міжнародній співпраці.

Загалом, гармонізація договірному права України до європейського права є актуальним завданням, яке сприяє розвитку економіки, підвищенню захисту прав та інтересів громадян та підприємств, покращенню правової системи та міжнародній співпраці. Виникає актуальність гармонізації договірному права України до європейського права з декількох ключових причин, це: інтеграція з Європейським Союзом, сприяння розвитку економіки, захист прав та інтересів громадян та підприємств, сприяння міжнародній співпраці. Гармонізація договірному права України з європейським правом сприяє покращенню співробітництва з європейськими країнами та іншими країнами, які приймають європейські стандарти. Це відкриває нові можливості для торгівлі, інвестицій та культурного обміну та ін.

Гармонізація договірному права відноситься до процесу вирівнювання та уніфікації норм та принципів, що стосуються укладання, виконання та припинення договорів, з метою забезпечення їхньої взаємної сумісності та впровадження загальноприйнятих стандартів у цій сфері.

Гармонізація договірному права зазвичай спрямована на створення єдиного правового простору, де різні країни або регіони мають спільні норми та правила, що регулюють договірні відносини. Це дозволяє забезпечити однакові умови для всіх учасників ринку, сприяє збільшенню прозорості та передбачуваності, зменшенню ризиків та підвищенню довіри між сторонами.

Гармонізація може бути досягнута шляхом узгодження та уніфікації національних законів та нормативних актів, або шляхом прийняття міжнародних договорів, конвенцій або рекомендацій, які стають обов'язковими для країн-учасниць.

Гармонізація договірному права сприяє створенню сприятливого середовища для бізнесу та міжнародної торгівлі, спрощує перетин кордонів та здійснення міжнародних трансакцій. Вона також допомагає уникнути розбіжностей та протиріч у правовому регулюванні, забезпечуючи стабільність та передбачуваність правових відносин.

Ключові слова. Впровадження європейських стандартів, створення спеціалізованих органів, моніторинг впроваджень, процес вирівнювання та уніфікації норм, єдина система правил та стандартів.

Kovalenko I. The impact of European law on national legislation and the need to harmonize contract law of Ukraine.

The practical implementation of the harmonization of Ukrainian legislation with European law includes harmonization of legislative acts, implementation of European standards, institutional reforms, information

campaign and education, international cooperation, creation of specialized bodies, strengthening of legal education and training, monitoring and evaluation of implementation. The practical implementation of harmonization contributes to the creation of a consistent and modern legal system, ensures the protection of citizens' rights, promotes economic development and promotes international cooperation.

In general, the harmonization of contract law of Ukraine with European law is an urgent task that contributes to the development of the economy, increased protection of the rights and interests of citizens and enterprises, improvement of the legal system and international cooperation. The relevance of harmonizing Ukrainian contract law with European law arises for several key reasons, this is: integration with the European Union, promotion of economic development, protection of rights and interests of citizens and enterprises, promotion of international cooperation.

Harmonization of contract law of Ukraine with European law contributes to the improvement of cooperation with European countries and other countries that adopt European standards. This opens up new opportunities for trade, investment and cultural exchange, etc.

Harmonization of contract law refers to the process of alignment and unification of norms and principles relating to the conclusion, performance and termination of contracts, with the aim of ensuring their mutual compatibility and the implementation of generally accepted standards in this area.

Harmonization of contract law is usually aimed at creating a single legal space where different countries or regions have common norms and rules governing contractual relations. This allows for equal conditions for all market participants, increases transparency and predictability, reduces risks and increases trust between parties.

Harmonization can be achieved by harmonizing and unifying national laws and regulations, or by adopting international treaties, conventions or recommendations that become binding on participating countries.

Harmonization of contract law contributes to the creation of a favorable environment for business and international trade, simplifies the crossing of borders and the implementation of international transactions. It also helps to avoid disagreements and contradictions in legal regulation, ensuring stability and predictability of legal relations.

Key words. Implementation of European standards, creation of specialized bodies, monitoring of implementation, process of alignment and unification of norms, unified system of rules and standards.

Метою статті є аналіз особливостей гармонізації договірної права України до європейського права. Згідно з метою були поставлені наступні завдання – це визначити гармонізацію договірної права та його значення для розвитку економіки та правової системи України; виявити роль європейського права у гармонізації та основні документи Європейського Союзу, що регулюють договірне право; проаналізувати вплив європейських норм на національне законодавство.

Постановка проблеми. Визначити чи є в цілому, гармонізація договірної права України до європейського права актуальним та необхідним кроком для розвитку економіки та правової системи. Чи сприяє вона залученню іноземних інвестицій та підвищення рівня правової впевненості в Україні.

Стан опрацювання проблеми. Дослідженням гармонізації договірної права України до європейського права займалися численні вчені, юристи та академічні групи. Деякі з них, які внесли вагомий внесок у цю область, включають: Ірина Нарозняк, Олександр Дружинін, Микола Мартинюк, Юрій Іздрик та ін.

Вклад основного матеріалу. Гармонізація договірної права також сприяє вдосконаленню правової системи в цілому. Вона допомагає забезпечити єдність та послідовність нормативних актів, уніфікує термінологію та правові поняття, що спрощує розуміння та застосування правил договірної права [3, с. 15–17].

Крім того, гармонізація договірної права до європейського стандарту має важливе значення для інтеграції країни у європейський правовий простір. Укладання та виконання договорів з європейськими партнерами стає більш прозорим та передбачуваним, оскільки спільні норми та правила стають загальноприйнятими. Це підвищує довіру до українських підприємств та сприяє їхньому більш активному участю в міжнародних торговельних операціях.

Актуальність гармонізації договірної права також визначається потребою вирішення викликів та проблем, що виникають у зв'язку з глобалізацією та швидкими змінами в економіці та технологіях. Глобальний ринок вимагає єдиної системи правил та стандартів, яка забезпечує ефективну та справедливую взаємодію між суб'єктами господарювання з різних країн.

Гармонізація договірного права України до європейського стандарту має значення для розвитку економіки та правової системи країни з ряду причин [4, с. 50–55]:

Це перш за все залучення іноземних інвестицій. Гармонізація договірного права сприяє створенню стабільного та прозорого правового середовища для іноземних інвесторів. Однакові правила та стандарти, що використовуються в європейському договірному праві, збільшують довіру та зменшують ризики для інвесторів, які розглядають можливість вкладення коштів в Україну. Це сприяє залученню більшого обсягу іноземних інвестицій, що позитивно впливає на економічний розвиток країни;

Підвищення конкурентоспроможності підприємств. Гармонізація договірного права дозволяє українським підприємствам впроваджувати сучасні практики та стандарти укладання та виконання договорів, що сприяє покращенню їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Відповідність європейському правовому стандарту робить українські підприємства більш привабливими для партнерів з-за кордону, що відкриває нові можливості для розширення експорту та залучення нових клієнтів [5, с. 612];

Захист прав та інтересів громадян та підприємств. Гармонізація договірного права до європейського стандарту сприяє підвищенню рівня захисту прав та інтересів громадян та підприємств. Стандартизація норм та

Забезпечення стабільності та передбачуваності. Гармонізація договірного права сприяє створенню стабільного та передбачуваного правового середовища. Якщо українське договірне право відповідає європейським стандартам, це дозволяє уникнути розбіжностей та неоднозначностей при укладанні та виконанні договорів. Це сприяє зниженню правових ризиків для бізнесу та громадян, стимулює внутрішню та зовнішню торгівлю, а також сприяє розвитку підприємництва та інновацій.

Підвищення міжнародної співпраці. Гармонізація договірного права до європейського стандарту сприяє підвищенню міжнародної співпраці. Однакові правила та стандарти спрощують взаємодію між суб'єктами господарювання з різних країн, сприяють укладанню міжнародних договорів та транснаціональних угод. Це сприяє зміцненню економічних зв'язків, торговельних відносин та розвитку міжнародного бізнесу.

Впровадження європейських стандартів у законодавство. Гармонізація договірного права до європейського стандарту вимагає внесення відповідних змін до національного законодавства. Це прискорює процес юридичних реформ та модернізації правової системи України

Гармонізація договірного права сприяє створенню сприятливого середовища для бізнесу, забезпечує однакові умови для всіх учасників ринку та спрощує міжнародну торгівлю. Вона також сприяє розвитку правової системи, підвищенню її якості та узгодженості, що сприяє покращенню правової впевненості громадян та підприємств.

Резюмуючи, гармонізація договірного права України до європейського права є актуальним та необхідним кроком для розвитку економіки та правової системи [6, с. 470]. Вона сприяє залученню іноземних інвестицій, зміцненню міжнародних відносин, підвищенню конкурентоспроможності підприємств, захисту прав та інтересів громадян, а також впровадженню сучасних стандартів та практик укладання та виконання договорів. Це сприяє створенню стабільного та передбачуваного правового середовища, що сприяє розвитку бізнесу та економіки країни в цілому.

Роль європейського ж права у гармонізації договірного права полягає в наданні стандартів, принципів та моделей, які сприяють уніфікації та взаємному визнанню правових норм між країнами. Основні джерела європейського права, що впливають на гармонізацію договірного права, включають [2, с. 100–112]:

Європейські директиви, які встановлюють мінімальні стандарти та вимоги, які країни-члени повинні впровадити у своє національне законодавство. Це сприяє узгодженості правових норм і забезпечує спільний правовий регуляторний каркас для договірних відносин у різних країнах;

Рішення Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ) та Європейського Суду Європейського Союзу (ЄСЕС). Їх рішення мають авторитет прецеденту і впливають на інтерпретацію та застосування правових норм у країнах-членах. Вони сприяють узгодженню тлумачення договірних правил та принципів;

Міжнародні конвенції та угоди, участь України в яких, зокрема тих, що створені в рамках Європейського Союзу, сприяє гармонізації договірного права. Ці документи встановлюють загальноприйняті норми та принципи, що стосуються укладання та виконання договорів;

Процеси взаємної оцінки та співпраці між країнами, адже країни-члени Європейського Союзу здійснюють процес взаємної оцінки та співпраці, що сприяє гармонізації договірного права. Цей про-

цес включає обмін досвідом, розроблення спільних стандартів та рекомендацій, а також спільне вирішення питань, пов'язаних з договірним правом.

Роль європейського права у гармонізації полягає і в створенні єдиного правового простору, де правила та принципи, що регулюють договірні відносини, є схожими або взаємно визнаними між країнами-членами. Це сприяє забезпеченню юридичної впевненості, прогнозованості та захисту прав учасників договірних відносин.

Гармонізація договірного права до європейського стандарту допомагає покращити економічний клімат, сприяє залученню іноземних інвестицій та розвитку міжнародної торгівлі. Вона також сприяє розвитку правової культури та законодавчої бази в країні, покращує захист прав громадян та підприємств, а також спрощує взаємодію та укладання договорів з іноземними партнерами.

Загалом, європейське право відіграє важливу роль у гармонізації договірного права, сприяючи створенню єдиної правової системи, що сприяє економічному розвитку, забезпеченню правової стабільності та захисту інтересів учасників договірних відносин.

Далі, гармонізація договірного права до європейського права сприяє впровадженню сучасних стандартів та практик укладання та виконання договорів. Вона регулює такі аспекти, як умови угоди, виконання зобов'язань, відповідальність сторін, урегулювання спорів та інші аспекти, що впливають на ділові відносини та економічний розвиток [8, с. 99–113].

Гармонізація договірного права до європейського стандарту також сприяє покращенню міжнародної співпраці та залученню України до міжнародних торгових угод та регіональних інтеграційних процесів. Це дає можливість українським підприємствам отримати доступ до більш широких ринків, залучити іноземні інвестиції та покращити свою конкурентоспроможність.

Поміж інших переваг гармонізації договірного права до європейського стандарту є спрощення процедур вирішення спорів та захисту прав та інтересів учасників договірних відносин. Європейський досвід і практика сприяють впровадженню ефективних механізмів альтернативного врегулювання спорів, що забезпечує швидке та економічно ефективно вирішення конфліктів.

Основні документи Європейського Союзу, що регулюють договірне право - це [8, с. 200–202]: Директива про деякі аспекти угод про споживання та пов'язані з ними гарантії (Directive on Certain Aspects of the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees), вона встановлює мінімальні стандарти для угод про споживання, зокрема вимоги щодо якості товарів, гарантійних термінів та відповідальності продавців. Директива про угоди про постачання цифрового вмісту та послуг (Directive on Contracts for the Supply of Digital Content and Services) регулює угоди про постачання цифрового вмісту та послуг, включаючи вимоги до якості, прав споживачів та відповідальності постачальників. Директива про відповідальність за вади в продукції (Directive on Liability for Defective Products) встановлює правила відповідальності за вади в продукції, які завдали шкоди споживачам, і визначає права споживачів на компенсацію. Регламент Рим II про визнання та виконання рішень у цивільних та комерційних справах (Regulation Rome II on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations) встановлює правила вибору права, застосовного до неугодних зобов'язань у міжнародних ситуаціях. Регламент Брюссель II про юрисдикцію та визнання та виконання рішень у цивільних та комерційних справах (Regulation Brussels IIa on Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters) встановлює правила юрисдикції, визнання та виконання рішень у справах, пов'язаних з розлученням, піклуванням про дітей та іншими сімейними питаннями.

Вплив європейських норм на національне законодавство може мати значний ефект на правову систему країни. Європейські норми передбачають створення єдиного правового простору та забезпечення гармонізації правил між країнами-членами Європейського Союзу. На національне законодавство європейські норми впливають такими способами як [3, с. 33-34]:

Прямий ефект: Європейські норми можуть мати прямий ефект на національне законодавство, що означає, що вони стають безпосередньою частиною внутрішнього права країни-члена і мають пріоритет перед національними законами.

Транспонування: Країни-члени зобов'язані транспонувати європейські директиви в своє національне законодавство. Це означає, що вони повинні прийняти внутрішні закони або інші правові акти, що відповідають вимогам європейських директив. Таким чином, європейські норми стають частиною національного права через процес транспонування.

Інтерпретація та застосування: Національні суди і органи влади мають обов'язок інтерпретувати та застосовувати національне законодавство відповідно до принципів та цілей, встановлених євро-

пейськими нормами. Це означає, що національне законодавство може бути вплинуто європейською юриспруденцією та інтерпретацією європейських норм.

Взаємодія та координація: Країни-члени співпрацюють та координують свою правотворчу діяльність для забезпечення відповідності національного законодавства європейським нормам. Це може включати обмін інформацією, обговорення спільних питань та врахування європейських принципів та стандартів при прийнятті національних законів.

Постійне розвиток: Європейське право постійно розвивається та оновлюється через процес юридичного тлумачення та розробки нових норм. Це означає, що національне законодавство повинно адаптуватись до змін та новацій в європейському праві.

Вплив європейських норм на національне законодавство має значний соціально-економічний вплив. Він сприяє забезпеченню єдиної правової системи, створенню рівних умов для бізнесу та споживачів у країнах-членах, забезпеченню високого рівня правової впевненості та стабільності. Це сприяє залученню іноземних інвестицій, розвитку торгівлі та економічного зростання.

Однак, вплив європейських норм на національне законодавство може ставити виклики перед країнами-членами, особливо в контексті потреб та особливостей внутрішньої економіки та правової системи. Тому важливо забезпечити баланс між зближенням з європейським правом та збереженням національних інтересів та особливостей.

Висновки. Отже, необхідність гармонізації договірної права України до європейського права виникає з кількох причин [9, с. 77–83]. Насамперед це і інтеграція в європейський простір, оскільки Україна прагне до інтеграції з Європейським Союзом, а це передбачає відповідність національного законодавства європейським нормам. Гармонізація договірної права дозволить зблизити українське законодавство з європейськими стандартами та полегшити взаєморозуміння та співпрацю з країнами-членами ЄС.

Наступною причиною є стимулювання зовнішньої торгівлі та інвестицій: Гармонізація договірної права з європейськими нормами створить сприятливе середовище для залучення іноземних інвестицій та зовнішньої торгівлі. Це сприяє розвитку економіки, зміцненню довіри іноземних партнерів та підвищенню конкурентоспроможності українських компаній.

Забезпечення правової стабільності – означає, що гармонізація договірної права дозволяє створити єдині та прозорі правила для бізнесу та споживачів. Це сприяє забезпеченню правової стабільності, зменшенню ризиків і непевності при укладанні договорів та розробці правових стратегій.

Захист прав споживачів також є однією з причин необхідності гармонізації договірної права України до європейського права. Адже гармонізація договірної права до європейських норм сприятиме підвищенню рівня захисту прав споживачів в Україні. Судова система та правосуддя: Гармонізація договірної права з європейськими нормами сприяє покращенню ефективності та якості судової системи. Це допомагає забезпечити більш передбачуване та консистентне розглядання спорів, а також підвищити довіру до правосуддя.

А науково-дослідна діяльність та освіта стимулює розвиток науково-дослідної діяльності в галузі права. Це сприяє розширенню знань та експертизи юристів, академічних установ та правознавців. Крім того, це сприяє покращенню освітніх програм та навчанню майбутніх юристів, що робить їх більш готовими до роботи в умовах європейського правового простору.

А також міжнародна співпраця та інтеграція є причиною, що сприяє розширенню міжнародної співпраці та інтеграції України в міжнародні правові структури. Це відкриває нові можливості для участі в міжнародних проектах, обміну досвідом та спільному вирішенню правових питань.

Гармонізація договірної права України до європейського права є важливим кроком у розвитку економіки та правової системи країни. Вона сприяє створенню сприятливих умов для бізнесу, захисту прав споживачів, покращенню якості правосуддя та підвищенню міжнародної конкурентоспроможності України. Гармонізація договірної права сприяє підвищенню рівня захисту прав споживачів, забезпечує впровадження ефективних механізмів захисту, створює умови для якісних товарів та послуг, а також сприяє розгляду спорів та компенсації у разі порушення прав споживачів.

Список використаної літератури:

1. Харитонов Є.О. Цивільне право: посіб. для підгот. до іспиту. Вид. 3-ге, перероб. і допов. Х.: Одиссей, 2019. Ч. 2. 256 с.

2. Суржинський М.І. Роль міжнародного контролю та правозахисного підходу ЄС за забезпеченням прав людини в договірних відносинах з Україною. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 4. С. 860.
3. Краснова М.В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб.; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К.: Алерта, 2017. 216 с.
4. Луць В. Тенденції розвитку договірного права України в сучасних умовах. *Право України*. 2019. № 8. С. 81.
5. Makhinchuk Vitalii, Gusarov Konstantin, Kulaha Elina, Koroied Sergii, Kovalenko Inna (2021). Problems of legislative regulation of innovative activity in Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Volume 24. Issue 1. P. 609–616.
6. Люльчук Н. Європейський досвід цивільно-правового регулювання надання правничої допомоги. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5 (279). С. 474.
7. Крупчан О.Д. Агентський договір: порівняльно-правовий аналіз за законодавством України та Республіки Молдова: *монографія*. К., 2017. 357 с.
8. Ісаєв А.М. Договір дарування за Цивільним кодексом України: *монографія*. Х.: Д'якопенко, 2018. 224 с.
9. Харитонов Є.О. Цивільне право: *посіб. для підгот. до іспиту*. Вид. 3-ге, перероб. і допов. Х.: Одіссей, 2019. Ч. 2. 256 с.